

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LXV. Proxenetæ, vel Factores, seu alii quibus aliquid committitur
vendendum, vel emant infra constitutum sibi pretium, non possunt quod
supra, vel infra est, sibi retinere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

de creditum, seu chyrographum Titii ab ipso Titio multò minoris emit, v. g. centum. Et sic loco mille, quos Principi debebat, Titio solum solvit centum. Anne hoc licitè & justè?

699 Negat Molina. Affirmat Lugo. Mihi videtur posse distingui, posseque hoc licitè fieri, si Cajus primò emisit chyrographum Titii, & postea à Principe impetrasset debiti commutationem: scilicet si, post impetratam commutationem, ad Cajum devoluta foret obligatio Principis solvendi sine difficultate, dum fieri potest. Cùm ergo jam deberet ipse sine difficultate solvere, injustè difficultatem redimeret. In priore verò casu obligatio sine difficultate solvendi Titio, non foret in Cajo, sed in Principe: & ideo Cajus posset minoris emere chyrographum Titii, ob annexam difficultatem obtinendæ solutionis à Principe, tanti utique minoris, quanti difficultas ista vulgò æstimatur. Neque enim ipsi nocere deberet futura ipsius industria, bonaque fortuna, modò sincerè, ac sine fraude ac fictione totum perageret.

CAPUT LXV.

Proxenetæ, vel Factores, seu alii, quibus aliquid committitur vendendum, vel emendum nomine committentis, si vendant supra, vel emanent infra constitutum sibi pretium, non possunt quod supra, vel infra est, sibi retinere.

700 Manifesta est injustitia ipsorum, si aliquid de pretio sibi retineant, dum non vendiderunt ultra, nec emerunt infra pretium sibi à domino constitutum, dum etiam dominus nullam taxam fecit. Quia intentio domini tunc esse censetur, ut sua res vendatur quanti poterit, & quantò minoris ematur.

701 Manifestam quoque injustitiam committunt, alieno nomine ementes, dum supra latitudinem justii pretii merces emunt in gratiam venditoris, vel mercem malam emunt pro bona, unius qualitatis pro alia, &c. Quia committentem fraudulenter decipiunt, in damnum ipsius: ideoque ipsi restituere tenentur, quanti interest non esse deceptum, ipsumque indemnem reddere, sive damnum inde causatum compensare. Quia causa sunt injusta illius.

702 Quæstio ergo procedit, dum venditio & emptio fit intra latitudinem justii pretii, dum aliquis v. g. vendit rem domini summo pretio, cùm dominus medium, vel infimum taxasset; vel rem ipsi emit infimo pretio, cùm dominus permisisset emi pretio medio, vel summo. Quæstio (inquam) est, utrùm ille, qui alieno nomine taliter vendidit, vel emit, sibi retinere possit illud plus quo vendidit, vel istud minus quo emit supra vel infra taxatum sibi à domino pretium?

703 Respondeo non posse, si ad hoc diligen-

tiam extraordinariam seu indebitam non adhibuerit, & istud plus vel minus ipsi pro mercede dominus non concesserit. Quia nullo legitimo titulo retinere potest, sive illud plus, sive istud minus. Merx quippe vendita non est venditoris, qui non suo, sed domini nomine eam vendidit; pretium proinde ipsius (cùm succedat loco mercis, sitque veluti fructus ipsius) pariter domini est: cùm unaquæque res domino suo debeat fructificari. Nec dici potest fructus magis quàm pretium industriæ venditoris: cùm non detur quia industria, sed quia merx vendita tanti valet.

Accedit, quòd mandatarius, qui mandatum accepit à domino, domini commoda fideliter procurare debeat, qui non præsumitur pretium venditionis taxasse, nisi ut minori vendere non posset, nec pretium emptionis, nisi ut non emeret majori. Unde mandatarius non potest nisi contra officium boni viri taxam illam in sua lucra convertere. Nec id potest nisi injustè. Vel enim mandatum accepit factà conventionem de certo stipendio pro opera & labore suo, vel absque conventionem? Si factà conventionem, nihil ipsi ex justitia debetur pro opera sua, utpote quam debet ex officio proxenetæ, seu factoris, vel famuli, si talis sit; præstareque censetur ex amicitia, si talis non sit, juxta *L. obligatio ff. mandati*, ubi sic: *Mandatum.... originem ex officio, atque amicitia trahit. Contrarium porro est officio merces.*

Enimverò, quid (absque mercedis conventionem) recipis mandatum (ait Tullius in Orat. pro Sexto Roscio) *si... ad tuum commodum conversurus es? Cur mihi offeres, ac meis commodis officio simulato officis & oblas?... idcirco turpis hæc culpa est, quòd duas res sanctissimas violat, amicitiam & fidem. Nam neque mandat quisquam, nisi amico, neque credit, nisi ei quem fidelem putat. Perditissimi igitur est hominis, simul & amicitiam dissolvere, & fallere eum, qui lesus non esset, nisi credidisset, nec operâ tuâ, velut amici, usus fuisset, sed fidelioris amici operam quæsisset, si mercedem absque conventionem, velle te credidisset. Tibi proinde imputare debes, quòd non conveneris; quia absque conventionem ex justitia non debetur operæ merces. Saltum certum est liquidò non deberi tantam, quanta est majoritas vel minoritas pretii, de qua est præfens quæstio. Eam igitur compensationis titulo justè tibi applicare non potes. Cùm certum sit occultam compensationem non habere locum, ubi debitum non est liquidum.*

Dixi 1°. *si diligentiam extraordinariam & indebitam non adhibuerit.* Quia si eam (absque mandato domini) adhibuisset (v. g. pergendo in aliam civitatem distantem) aliàs non venditurus ultra, vel non empturus infra pretium à domino taxatum, Sylvester, Navarrus, Ledesma, Salas, &c. probabiliter docent posse tunc excessum sibi retinere,

velut fructum industriæ suæ: utpote acquisitum ultra diligentiam sibi injunctam, modò interim nihil de debito omiserit servitio. Maximè cum dominus ab ipso non censeatur exigere nisi pretium, quod per ordinariam acquirere potest diligentiam; eò quòd ad extraordinariam regulariter nemo teneatur.

707 Dixi 2°. *si istud plus vel minus ipsi pro mercede dominus non conceperit*, per explicitam scilicet vel implicitam conventionem; quam implicitè facere censetur cum proxenetis ex officio, dum aliud ipsis stipendium non promittit, nec solvit (quia stipendium ipsis debetur) non autem cum famulis, mercede conductis ad serviendum domino, cujus proinde negotia fideliter peragere debent, absque alia mercede; non etiam cum amicis, quorum operam velut gratuitam dominus admittit, aliàs non admittitur, sed vel per se venditurus, aut empturus, vel usus operæ famuli, vel amici non mercenarii. Si tamen dominus facilè advertere potuisset, te non offerre gratis operam tuam, ob magnam tuam paupertatem; jus habere videris ad postulandam mercedem servitii tui, nisi fuerit valde leve. Verùm ne in hoc quidem casu aperienda est janua occultæ compensationis, per retentionem excelsus ut supra (prout aperit Tamburinus) sed alià viâ merces quærenda est, ob ea quæ infra latius exhibebimus, dum de occulta compensatione.

708 Objicies 1°. ille cui demandata est rei alienæ venditio, potest illam emere sibi pretio à domino constituto, & sic, factam suam, aliis summo revendere pretio. Ergo saltem tunc sibi retinere poterit quod supra pretium à domino constitutum acceperit, uti posse docent Lessius, Tamburinus, &c.

Respondeo id speculativè quidem videri probabile, dummodò omnia sincerè ac seriò fierent; sed in praxi non admittendum. Tum quia dominus præsumendus non est tali modo commississe rem suam dividendam, ut commissarius eam sibi constituto emere possit pretio, ante factam diligentiam ad inveniendum emptorem plus offerre paratum: cum domini intentio esse soleat, ut res sua vendatur quanti poterit, intra limitem justii pretii; nec pretium constituere soleat, ne ascendatur supra, sed ne descendatur infra.

Tum quia in praxi periculum est palliandi furtum per fictum sibi emendi animum, qui (à communiter accidentibus) jure timeri potest: cum raro contingat, talem in se rei periculum seriò velle suscipere, sed certum duntaxat lucrum: cujus argumentum est, quòd raro contingat, ejusmodi hominem seriò ac sincerè decernere ex propriis bonis solvere taxatum à domino pretium, quidquid acciderit, illudque de facto solvere, dum invenire non potuerunt, qui pretium illud offerret.

709 Objicies 2°. extra illum etiam casum videtur id fieri posse ab eo qui non est famu-

lus, nec sui laboris mercedem accipit: quia plus quod accipit, accipit tamquam fructum industriæ suæ. Quo titulo id concedit Angelus verbo *emptio*, & probabile dicit Buiembaum l. 3. tr. 5. c. 3. dub. 8.

Respondeo, vel ille qui adhuc industriam est famulus, seu aliàs mercede conductus, vel non? Si primum, industriam illam debebat domino, nisi extraordinariam & indebitam adhibuisset. Si secundum, si (inquam) rem alterius gerendam suscepit absque conventionem, gratis præsumitur suscepisse, nihilque, velut ex justitia sibi debitum, justè potest retinere.

Objicies 3°. quidni fartores, quibus commissio data est emendi pannum, si emerint infra taxam, possint illud quod infra taxam est, sibi retinere, titulo temporis in emptione perditum, lucrique inde cessantis, saltem dum venditor, in gratiam ipsorum, gratiam aliquam se facere dicit, ut officinam ipsius frequentent? Isto casu posse sibi retinere, quod à venditore condonatum est, asserunt Filiutius tr. 35. c. 6. n. 14. Lugo disp. 26. n. 153. Tamburinus §. 10. n. 1. Diana p. 1. tr. 8. resol. 26. cum tribus tamen limitationibus. 1^a. est, ut fartores illi moralem non omitant diligentiam emendi in gratiam domini, viliori quo possunt pretio. 2^a. ut furtum non pallient, reddendo se faciles tunc vel aliàs in licitando, ut aliquam inde remunerationem à venditoribus accipiant. 3^a. ut lucrum retinere non possint, si venditores solum dicant, eo se pretio vendere in gratiam fartorum in generali, & non ipsorum in particulari. Quia tunc sensus est, quòd eo pretio vendant, ut fartores in generali frequentent officinam ipsorum.

Respondeo fartores aliquid de pretio sibi retinere non posse titulo temporis perditum, lucrique inde cessantis, nisi de eo convenerint. Seclusà quippe istà conventionem, censentur se gratis offerre, ut ipsis potius quam aliis vestes conficiendæ committantur; nec dominus præsumendus est panni emptionem ipsis commissurus, si sciret ipsos eo prætextu compensationem occultè accepturos. Non possunt etiam sibi aliquid retinere, sub prætextu quòd ab aliis mercatoribus potuissent carius emere; quia eo ipso quo mandatum susceperunt, obligationem susceperunt moralem adhibendi diligentiam emendi quoad fieri poterat vilis. Nec denique sub prætextu quòd adhibita morali diligentia, mercatores omnes summo vendere volebant pretio, uno excepto, qui dixit se medio vendere, vel infimo, in gratiam ipsorum. Tamen enim in hoc casu id primà facie licitum videretur in speculatione, servatis tribus conditionibus in objectione memoratis, in praxi vix justificari potest. Primò, quia emptores isti ut plurimum adulantur sibi metipsis, dum credunt lucrum illud sibi condonari, non committenti, Ipsi etiam mercatores id fartoribus

toribus dicentes, ipsis ut plurimum adulantur, fingendo se condonare, quod non condonant, vel id solum dicendo per modum complimenti, ad alliciendos factores. Secundo, etiam si meliori revera pretio emerent, ob id quod ipsorum officinam frequentarent, scire equidem debent, emendi curam isto intuitu ipsis præ aliis committi, aliàs non committendam: quia committentes per se, vel per gratuitos amicos aliàs emerent. Igitur committentes decipiunt, dum isto prætextu aliquid sibi retinent. Tertio, ratio ob quam merces viliori ipsis pretio venduntur, est frequentia similium commissionum; quæ cum non proveniat ex ipsis, sed ex committentibus, ipsis non debet fructificare, sed committentibus.

CAPUT LXVI.

Grandis injustitia rei sunt mercatores, monopolis caritatem inducentes, vel pretia rerum augentes.

712 *Monopolium* est clandestina machinatio paucorum mercatorum, ex pacto inter se conspirantium, ut ipsi soli certum genus mercium vendant eo, quod ipsi constituerint, pretio. Quod ut assequantur, vel 1°. unus aut pauci, omnes unius generis merces vili pretio emunt tempore abundantia, servandas in tempus majoris caritatis, donec scilicet aliæ exhauriantur, ut, inducã raritate, vel penuriã, pro suo eas libitu vendant. Vel 2°. plures inter se conspirant de non vendendis mercibus, nisi pretio tali, & non minori. Vel 3°. unus, aut pauci impediunt, ne major copia mercium certi generis aliunde in civitatem inferatur, ut suas istius generis merces carius dividant. Vel 4°. falsis prætextibus expositis, per subreptionem impetrant à Principe privilegium, ut ipsi soli merces hujusmodi vendant, earum pretio à Principe, vel Magistratu minimè constituto. Vel 5°. dum mercatores, annonæ, vel aliarum mercium ad humanos usus necessariarum, pretium brevi minuendum prævidentes, eò quod naves iis onustæ mox ad portum sint adventuræ, falsum rumorem, vel litteras fictitias in vulgus spargunt, naves illas periisse, vel ab hostibus captas esse, ut ejusmodi figmentis mercium pretium augeatur. Vel 6°. monopolium ab artificibus exercetur, dum inter se conspirant, ut ne quis opus ab altero inchoatum perficiat.

713 Omnia ista monopolia profus injusta sunt, humano generi exitiosa, commerciorumque æquitati, & sinceritati, juri gentium, divinis & humanis legibus adeò repugnantia, ut eorum auctores, & participes, præter enormia peccata contra justitiam, & charitatem proximi (cujus misérias per suam malitiam accumulavit) teneantur ad restitutionem tam gravem, ut vix totã vitã possint sufficere (ait

Tom. II.

Massonus ad 7. Decalogi præceptum tabulã 2.) nam præter excessivum pretium, cui cursum dederunt, tenentur de consequentiis laboris pauperum vilissimo pretio conducti, supellectilis pro obolo venditæ, &c. quæ omnem æstimationem excedunt. Ita ille, maximè loquens de monopolistis caritatem suis monopolis inducentibus circa necessaria ad vitam.

Porrò omnia monopolia supradicta injusta esse, meritò docent S. Raymundus l. 2. tit. de usur. & pignor. §. 9. Gabriel in 4. dist. 15. q. 10. a. 5. dub. 2. Major ibidem q. 41. Angelus verbo *negotiatio* in fine, Sylvester, Cajetanus, Navarrus, Binsfeldius, & passim Antiqui. Et

probatur 1°. ex Scriptura Amos 8. *Andite hoc qui comeritis pauperem, & deficere facitis egenos terra, dicentes: Quando transibit mensis, & vendabimus merces: & sabbatum, & aperiemus frumentum: ut imminuamus mensuram, & augeamus solum, & supponamus stateras dolosas, ut possideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quisquiliis frumenti vendamus.* Quem locum Vatablus, Dionysius Carthusianus, à Castro, & alii exponunt de avaris frumentipolis, qui dum vident frumentum vilis esse pretii, illud recondunt, ut tempus hoc transeat, & succedat tempus inopiæ, quo illud carius vendant, hoc pacto frumenti augentes caritatem, juxta illud, *augeamus solum*, id est *augeamus frumenti pretium, efficiendo ut carius sit*, prout idem Dionysius Carthusianus exponit cum Remigio, Lyrano, aliisque sacris Interpretibus. Quod quale, & quantum sit peccatum, declaratur ibidem, cum dicitur, quod sit *contritio*, sive oppressio pauperum, & ibidem ponitur inter alia injustitiæ peccata, scilicet eorum qui mensuris, & stateris utuntur dolosis, fraudulentisque mixtionibus quisquiliis & paleas vendunt cum frumento. Unde S. Raymundus loco citato dicit, *tamquam nefandas belluas detestandos, qui eã intentione emunt aureos, vel alias monetas, vel res venales, & præcipue victualia, ut de talibus carissimam inducant.*

Secundo, ex Concilio Toletano IV, c. 715. 66. ubi sic: *Si illi qui nullas ex rebus suis pauperibus distribuunt, æterni judicii voce condemnabuntur in futuro; quantum magis ii qui auferunt quod non dederunt? Refertur can. eissi illo 12. q. 2. Pauperibus verò auferunt quod non dederunt, id est rapiunt & furantur, qui per monopolia caritatem in rebus ad vitam necessariis inducunt: quia pauperes cogunt pro obolo vendere supellectilem suam, ut habeant unde sibi victualia necessaria comparent.*

Tertio, ex sanctis Patribus, monopolia uno ore vocantibus *latrocinia*, diraque *crudelis avaritiæ germina*, nequitia fraudulenta *commenta*, &c. Siquidem Ambrosius lib. 3. officior. c. 6. Monopolistam alloquens, frumenta seu aliàs ejusmodi merces coacervas.

Iii